

คู่มือปฏิบัติการนิเทศ

กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

โดย

นางวิริยะสมร บัวทอง
ศึกษานิเทศก์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนำ

เอกสาร คู่มือปฏิบัติการนิเทศ ฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางดำเนินการนิเทศของ ศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ นางวิริยะสมร บัวทอง ตำแหน่งศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ซึ่งรับผิดชอบโครงการและแผนงานดังนี้ กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรขั้นพื้นฐาน กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ กิจกรรมโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล กิจกรรมโรงเรียนสุจริต และ รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ดนตรี ศิลปะ และนาฏศิลป์

การนิเทศภาระงานที่รับผิดชอบงานในหน้าที่ ข้าพเจ้าได้ดำเนินงานตามแนวทางการนิเทศ แบบ“เข้าใจ เข้าถึง พึ่งได้ ใฝ่พัฒนา” บนพื้นฐานความเป็นเป็นกัลยาณมิตรเพื่อเป็นการวางแผนตามกรอบและภาระงานที่ได้รับมอบหมาย โดยส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียนให้ดำเนินงานได้บรรลุเป้าหมายตามกรอบนโยบาย ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตรงตามมาตรฐานตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารฉบับนี้จะสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับการนิเทศ ของศึกษานิเทศก์ หรือบุคลากรอื่นที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในการนิเทศการศึกษาได้เป็นอย่างดี

วิริยะสมร บัวทอง

๓ เมษายน ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
บทที่ ๑ บทนำ	4
บทที่ ๒ ปฏิทินการนิเทศ	6
บทที่ ๓ กระบวนการนิเทศ	9
บทที่ ๔ รูปแบบการนิเทศ	11
แบบบันทึกการนิเทศ	
ประวัติผู้จัดทำ	

บทที่ ๑

บทนำ

หลักการและเหตุผล

“ภารกิจหลัก” ของศึกษานิเทศก์ คือ การช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ คุณภาพ การจัดการเรียนการสอน ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับงานหลายด้านและบุคลากรหลายฝ่าย โดยผู้นิเทศต้องทำหน้าที่ใน ๔ บทบาท สำคัญ บทบาทแรกได้แก่ การเป็นผู้ประสาน (Coordinator) เช่น ประสานงานระหว่างหน่วยงานต้นสังกัด กับโรงเรียน ประสานให้ครูแต่ละระดับให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประสานชุมชน ผู้ปกครองกับครู เป็นต้น บทบาทที่สอง คือ การ เป็นที่ปรึกษา (Consultant) โดยเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำแก่ครู และผู้รับการนิเทศทั่วไป บทบาทที่สามคือ การเป็นผู้นำ กลุ่ม (Group Leader) คือต้องรู้วิธีที่จะทำงานร่วมกับกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จ และ บทบาทที่สี่คือ การเป็นผู้ประเมิน (Evaluator) ได้แก่ เป็นผู้ประเมินผลหลักสูตร ประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ประเมินคุณภาพผู้เรียนในสมรรถนะ ต่างๆ เป็นต้น

ความสำเร็จของการปฏิบัติกรนิเทศการจัดการศึกษานั้น ศึกษานิเทศก์ต้องใช้บทบาททั้ง ๔ นี้ เป็นสำคัญ แต่ จะ เลือกใช้บทบาทใดเป็นหลักในการนิเทศนั้นอาจขึ้นอยู่กับเรื่องทีนิเทศ สถานการณ์ ความจำเป็น รวมทั้งความถนัด ของผู้นิเทศ เองด้วย อย่างไรก็ตาม จะต้องมีการปฏิบัติกรนิเทศอย่างทั่วถึงและต่อเนื่องจึงจะทำให้ “ภารกิจหลัก” นี้ ประสบความสำเร็จ อย่างสมบูรณ์และสง่างาม

การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของโรงเรียนภายใต้การขับเคลื่อนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ โดยกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา แยกตามภาระงานที่รับผิดชอบ เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามวิสัยทัศน์ ของสำนักงานเขตพื้นที่ คือ **“สร้างคนดี มีปัญญา พึ่งพาตนเอง”** ซึ่งมีจุดเน้นตามภารกิจที่รับผิดชอบ ดังนี้

๑. กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระบวนการเรียนรู้ ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย การ พัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน **หลักสูตรท้องถิ่น** และกระบวนการเรียนรู้

๒. กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย ส่งเสริมการ ดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา **ตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา** ส่งเสริมและประสานงานการประกันคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษา

๓. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย การ พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา และดำเนินงาน **ยกระดับคุณภาพ การศึกษาร่วมกับศูนย์วิชาการกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**

๔. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน ศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย นิเทศ กำกับ ติดตาม และรายงานผลการดำเนินงาน ตามกิจกรรม

๔.๑ กิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

๔.๒ โรงเรียนคุณภาพประจำตำบล

๔.๓ โรงเรียนสุจริต

๕. นิเทศ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษา การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่รับผิดชอบใน **สหวิทยาเขตดอกกระเจียว** ได้แก่ โรงเรียนเทพสถิตวิทยา โรงเรียนบางอำพันวิทยาคม โรงเรียนเริงรัมย์วิทยาคม

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐

๒. เพื่อรายงานผลการนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามภาระงานที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐

๓. เพื่อพัฒนาเครื่องมือและนวัตกรรม ไปสนับสนุนและส่งเสริมให้ครูใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้การศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔. เพื่อสร้างรูปแบบการนิเทศ

เป้าหมาย

๑. ด้านปริมาณ

๑.๑ นิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ จำนวน ๓๐ แห่ง (นิเทศเดือนละ ๑ ครั้ง/ โรงเรียน)

๑.๒ สถานศึกษาในสังกัดสามารถดำเนินงาน ในระดับ “ดี” ขึ้นไป เฉลี่ยไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐

๒. ด้านคุณภาพ

สถานศึกษาในสังกัดมีการดำเนินงานตามนโยบายได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๒ ปฏิทินการนิเทศ

การนิเทศปกติ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ กำหนดให้มีการนิเทศตามโครงการ การนิเทศพัฒนาคุณภาพ การศึกษา (นิเทศปกติ) ซึ่งเป็นการปฏิบัติการนิเทศสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนในความรับผิดชอบ ของศึกษานิเทศก์ ที่มีความต่อเนื่อง ทัวถึง และสม่ำเสมอ ตามนโยบายหรือประเด็นการนิเทศที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ กำหนด สำหรับสถานศึกษาภาครัฐ ให้นิเทศอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง ทั้งนี้ศึกษานิเทศก์อาจนิเทศมากกว่าที่สำนักงานเขตพื้นที่กำหนดได้หากสถานศึกษามีความต้องการหรือความจำเป็น ให้มีการนิเทศเพิ่มเติม

ปฏิทินปฏิบัติการนิเทศสถานศึกษาในความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์

กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ ได้กำหนดปฏิทินการนิเทศ ให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติการนิเทศสถานศึกษาในความรับผิดชอบของตน ดังนี้

ปฏิทินการนิเทศสถานศึกษาในความรับผิดชอบของศึกษานิเทศก์

โรงเรียนในความรับผิดชอบ	ระยะเวลานิเทศ	ผู้รับผิดชอบ
๑. หนองบัวแดงวิทยา ๒. ภัคดีชุมพลวิทยา ๓. ชัยภูมิภัคดีชุมพล ๔. เทพสถิตวิทยา ๕. ภูเขี้ยว ๖. โนนสะอาดวิทยา ๗. หนองบัวระเหววิทยาการ ๘. จัตุรัสวิทยาการ ๙. คอนสารวิทยาคม ๑๐. นางแดดวังชมพูวิทยา รัชมังคลาภิเษก	มิถุนายน-กรกฎาคม	คณะศึกษานิเทศก์
๑. โนนคูณวิทยาการ รัชมังคลาภิเษก ๒. หนองคอนไทยวิทยาคม ๓. บ้านแท่นวิทยา ๔. บ้านค่ายวิทยา ๕. นาหนองทุ่ม ๖. ภูพระวิทยาคม ๗. กุดตุ้มวิทยา ๘. บางอำพันรัชมังคลาภิเษก ๙. คูเมืองวิทยา ๑๐. ซีลองวิทยา	สิงหาคม-กันยายน	คณะศึกษานิเทศก์
๑. ละหานเจริญวิทยา ๒. หนองบัวบานวิทยา ๓. ห้วยแย้วิทยา ๔. ปู่ด้วงศึกษาลัย ๕. สามหม้อวิทยา ๖. พระธาตุหนองสามหมื่น ๗. ท่ามะไฟหวานวิทยาคม ๘. เพชรพิทยาสรรค์ ๙. เจริญวิทยาคม ๑๐. แก้งคร้อวิทยา	พฤศจิกายน	คณะศึกษานิเทศก์

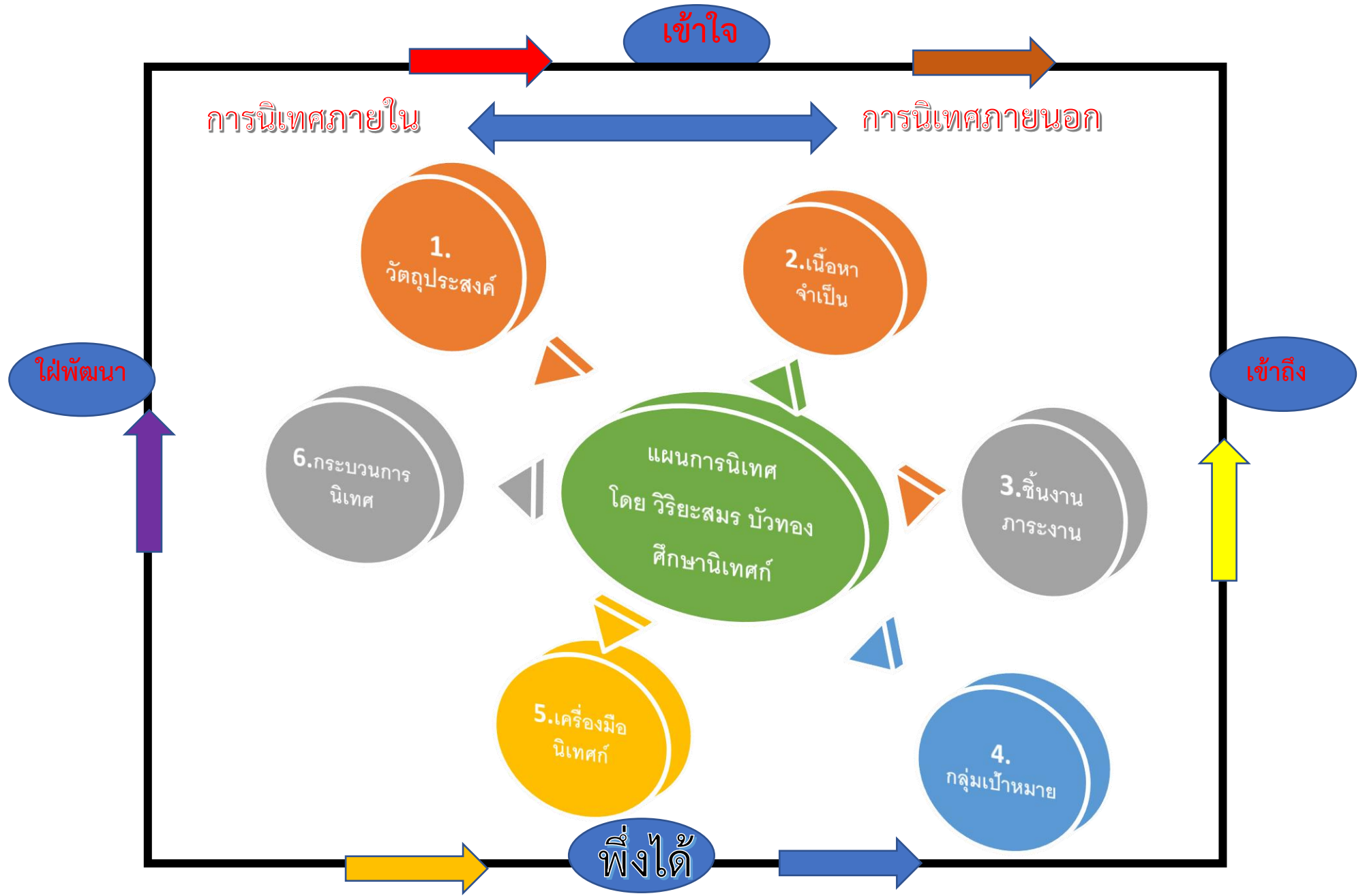
๑. บ้านเขว้าวิทยายน ๒. เจียงทองพิทยาคม ๓. เมืองพญาแลวิทยา ๔. นายางลัดกพิทยาคม ๕. คอนสวรรค์ ๖.กาญจนานิเชกวิทยาลัย ชัยภูมิ	ฉันทาคม	คณะศึกษานิเทศก์

บทที่ ๓

กระบวนการนิเทศ

แนวทางการนิเทศช่วยเหลือการทำงานของครูในการจัดการเรียนการสอนนั้น กลุ่มนิเทศสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ เน้นให้ใช้กระบวนการทำงานตามศาสตร์พระราชา คือ “เข้าใจ เข้าถึง พึ่งได้ ใฝ่พัฒนา” บน พื้นฐานความเป็นเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกัน มีสาระสำคัญ ดังนี้ **ประการที่ ๑ การเข้าใจ** ด้านแรกในการ ดำเนินการนิเทศ โดยผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศต้องทำความเข้าใจ เกี่ยวกับความต้องการจำเป็นของผู้รับการนิเทศร่วมกัน วิเคราะห์ปัญหา เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน รวมทั้ง กำหนดกิจกรรมการนิเทศร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศมีความเข้าใจซึ่งกันและกันให้มากที่สุด **ประการที่ ๒ การเข้าถึง** ด้านต่อมา ในการ ดำเนินการนิเทศ โดยผู้นิเทศจะต้องเข้าถึงข้อมูลของผู้ที่รับการ นิเทศอย่างแท้จริง เช่น อาจมีการสังเกตกิจกรรมการเรียน การสอนของครู สภาติหรือให้ตัวอย่างการจัดการจัดกิจกรรมให้กับครู รับฟังเหตุผล ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของครู ในขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศเองก็ต้องทำความเข้าใจถึงความต้องการของผู้นิเทศด้วยเช่นกัน เพื่อให้การนิเทศแต่ละ ครั้งเกิดประโยชน์สูงสุด **ประการที่ ๓ พึ่งได้** ด้านนี้หลังจากมีการสังเกตการณ์สอนภายในชั้นเรียนเกิดขึ้น หากครูผู้สอนมี ประเด็นที่แก้ไขปัญหาไม่ได้ ศึกษานิเทศก์จะต้องศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและหาแนวทางแก้ไขร่วมกับคณะครู **ประการที่ ๔ การพัฒนา** เป็นก้าวที่สี่หลังจากที่ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศมีความเข้าใจ และเข้าถึงข้อมูลซึ่ง กันและกันด้วยการสังเกตการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในขั้นนี้ ผู้นิเทศจะต้องสะท้อนภาพการจัดการเรียน การสอนของครูและร่วมออกแบบ หรือปรับปรุงสื่อ/ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน จากนั้น อาจกลับมาสังเกตการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนอีกครั้ง หลังจากนั้นก็ร่วมสะท้อนภาพ ชื่นชม และให้ข้อเสนอแนะส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์อีกครั้ง ดังแผนภาพการนิเทศ ดังนี้

กระบวนการนิเทศ “เข้าใจ เข้าถึง ฟังได้ ใฝ่พัฒนา”

บทที่ ๔

รูปแบบการนิเทศ

รูปแบบการนิเทศ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐ กำหนดให้มีการนิเทศติดตามโครงการ “การนิเทศพัฒนาคุณภาพการศึกษา (นิเทศปกติ) โดยศึกษานิเทศก์สามารถเลือกใช้รูปแบบหรือเทคนิคการนิเทศตามดุลยพินิจ ของตนเอง อย่างอิสระ รูปแบบการนิเทศที่ศึกษานิเทศก์นิยมใช้ มีดังนี้

๑. การนิเทศรายบุคคล

การแนะนำเป็นรายบุคคล (Individual Conference) การพบปะกันระหว่างครู และศึกษานิเทศก์ เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้โอกาสศึกษานิเทศก์ได้ทำงานเป็นรายบุคคลกับครูในเรื่องปัญหาทางวิชาการของแต่ละคน เป็นวิธีการที่ทั้งสองคนได้ทำงานร่วมกัน กิจกรรมการนิเทศรายบุคคล ได้แก่

๑.๑ การเยี่ยมชั้นเรียนและสังเกตการสอน

วิธีการนิเทศการศึกษาวิธีหนึ่งที่เป็นอย่างยิ่ง ก็คือการไปเยี่ยมชั้นเรียนในขณะที่ครูกำลังสอน การไปเยี่ยมชั้นเรียนจะทำให้เห็นสภาพที่เป็นจริงตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่ครูประสบอยู่เพื่อร่วมมือกับครูหาทางปรับปรุง แก้ไขให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การไปเยี่ยมชั้นเรียนควรจะไปต่อเมื่อได้สร้างความสัมพันธ์กับครูเป็น อย่างดี แล้วเพราะครูจะได้ไม่มองศึกษานิเทศก์ด้วยความหวาดกลัวระแวงสงสัย คิดว่าศึกษานิเทศก์จะมาจับผิด การไป เยี่ยมชั้นเรียน หากศึกษานิเทศก์ได้แจ้งวัตถุประสงค์ให้ครูทราบว่าการมานั้นไม่ใช่มาเพื่อจับผิด หรือเพื่อรายงานการ ปฏิบัติงานของครู แต่มาเพื่อให้คำแนะนำปรึกษาช่วยเหลือครูเป็นที่เล็งครุเกี่ยวกับการเรียนการสอน นอกจากนี้ควร เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนงาน กำหนดวัตถุประสงค์ของการเยี่ยมชั้นเรียน ตลอดจนได้แสดงความคิดเห็น และปรึกษาหารือในรายละเอียดต่าง ๆ สำหรับศึกษานิเทศก์นั้นมีแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเยี่ยมชั้นเรียนที่ติดตั้งนี้

๑) ศึกษานิเทศก์ควรเข้าไปสังเกตการสอนของครูในชั้นเรียน ไม่ใช่ไปจับผิด พึงให้ครูยอมรับว่า ศึกษานิเทศก์มาเพื่อช่วยเหลือครู

๒) ศึกษานิเทศก์ควรจะไปพร้อมกับครูผู้สอน หรือภายหลังเล็กน้อยก่อนที่ครูจะเริ่มบทเรียน ศึกษานิเทศก์ไม่ควรจะแอบเดินย่อง ๆ เข้าไปหลังชั้นเพื่อสังเกตการสอนของครู

๓) ศึกษานิเทศก์ควรเข้าไปนั่งอยู่ข้างหลังห้องเรียน ซึ่งสามารถมองเห็นชั้นเรียนได้ทั่วถึง นั่งฟัง อย่างเงียบ ๆ ด้วยท่าทีเต็มไปด้วยความสนใจยิ่งและดูจนจบชั่วโมง

๔) ศึกษานิเทศก์ไม่ควรจะเข้าร่วมบทเรียนเป็นอันขาด นอกจากจะได้รับเชิญจากครูและ นักเรียน ให้เข้าร่วมด้วยเท่านั้น

๕) ศึกษานิเทศก์ควรจะต้องมีบันทึกเกี่ยวกับการสอนของครู ซึ่งจะเป็นแนวทางให้คำแนะนำ ปรึกษา แก่ครูภายหลัง

๖) ศึกษานิเทศก์ควรจะไปเยี่ยมชั้นเรียนเพื่อสังเกตการสอนมากกว่าหนึ่งครั้งในหนึ่งภาคเรียน\ เพื่อจะได้สังเกตดูความเจริญงอกงามของครูในด้านการสอน และดูผลงานการนิเทศของศึกษานิเทศก์เองต่อครูผู้สอน หลังจากได้มีการเยี่ยมชั้นเรียนแล้ว ศึกษานิเทศก์ควรจะได้พบปะกับครูเป็นส่วนตัว เพื่อชี้แจงความ คิดเห็นให้ครูฟัง เปิดโอกาสให้ครูชี้แจงเหตุผลในการกระทำของครู แล้วร่วมกันปรึกษาหารือความคิดที่ดีกว่า ถูกต้องกว่า เหมาะสมกว่า การให้คำปรึกษาแนะนำชี้แจงนั้น ไม่ควรให้เนิ่นนานนัก ควรจะเป็นภายในวันเดียวกัน หรือถ้าเป็นไปได้ ภายหลังจากที่ครูนั้นสอนเสร็จก็จะดียิ่งขึ้น เพราะทั้งสองฝ่ายผ่านเหตุการณ์นั้นมาใหม่ ๆ วิธีการที่ดี ศึกษานิเทศก์ไม่ควรพูดถึงเฉพาะข้อบกพร่องของครูแต่อย่างเดียว หากมีข้อใดควรชมก็หยิบยกขึ้นมาชม พร้อมทั้งให้กำลังใจที่จะทำเช่นนั้น อีกในการสอนครั้งต่อไป ข้อควรระวังสำหรับศึกษานิเทศก์ในการไปเยี่ยมชั้นเรียนก็คือ อย่าไปเยี่ยมชั้นเรียนมากจนเกินไปจะทำให้ความสำคัญของการเยี่ยมชั้นเรียนลดน้อยลงไปและจะทำให้ครูเบื่อหน่าย ผลที่สุดครูก็จะหลบหลีกแทนที่จะให้ความร่วมมือ

๑.๒ การสาธิตการสอน

การสาธิตการสอน คือการแสดงวิธีการเป็นตัวอย่างให้ดู ผู้แสดงอาจจะเป็นศึกษานิเทศก์เอง หรือวิทยากรที่ได้รับเชิญ ผู้ชมการสาธิต คือครูซึ่งจัดได้เป็นกลุ่มโดยทางโรงเรียนเป็นผู้จัดไว้ หรือในการประชุมอื่น ๆ อาจนำวิธีการสาธิตไปใช้ได้ การสาธิตการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูได้เห็นตัวอย่างที่ดีและถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการสอนวิชาต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีและศรัทธาต่องานของศึกษานิเทศก์ด้วยการสาธิตการสอนไม่จำเป็นว่าศึกษานิเทศก์จะต้องทำการสาธิตเอง อาจให้ครูหรือผู้อื่นที่เชี่ยวชาญทำการสาธิตแทนก็ได้ นอกจากนี้อาจใช้ภาพยนตร์ที่ แสดงการสอนหรือการทดลองแทนก็ได้เช่นกัน การสาธิตการสอนควรมีจุดประสงค์ดังนี้

๑) ส่งเสริมความเจริญงอกงามทางวิชาชีพแก่ครู การสาธิตการสอนควรส่งเสริมความต้องการ และความกระตือรือร้นของครูต่อการใช้ความคิดที่เขามีไว้ในใจในระหว่างการสอนของเขา การสาธิตจะมีประโยชน์ต่อเมื่อสนองความต้องการ ก่อให้เกิดความมั่นใจในตัวครูและแก่ความต้องการของนักเรียนในการแก้ปัญหา การสาธิตการสอนเป็นการแสดงวิธีสอนใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาคือการเรียนการสอน มันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สังเกตและผู้สาธิต ทั้ง ก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์อันดีด้วย

๒) ช่วยแก้ปัญหาคือ เป็นการช่วยสาธิตให้ดู เพื่อช่วยเหลือครูเมื่อแก้ปัญหาเองไม่ได้ ศึกษานิเทศก์จะช่วยสาธิตให้ดู การสาธิตจึงเป็นการเกี่ยวข้องกับการใช้อุปกรณ์และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือครู นักเรียนในการแก้ปัญหา หากมีปัญหาเกิดขึ้นในช่วงการสาธิต ศึกษานิเทศก์จะต้องเป็นฝ่ายช่วยเหลือครูจะจับตามือผู้ สาธิตการสอน แก้ไขปัญหาซึ่งครูสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาของตนเมื่อเกิดสถานการณ์ดังกล่าวขึ้นกับตนเอง

๓) เป็นการผสมผสานทฤษฎีและแนวปฏิบัติทางการศึกษาเข้าด้วยกัน วิธีการผสมผสานทฤษฎี และแนวปฏิบัติเข้าด้วยกันได้อย่างดี ได้แก่ การสาธิตการสอน เป็นการแปลทฤษฎีออกมาเป็นแนวปฏิบัติโดยผ่านทางการสาธิตการสอน

๔) ช่วยในการอบรมครู การสาธิตการสอนจะช่วยให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติมจากบทเรียนที่ทำการสาธิต ครูได้ศึกษาและเข้าใจในเนื้อหาวิชาใหม่ ๆ อยู่เสมอ การสาธิตการสอนจะช่วยให้ครูสามารถเข้าใจถึงกระบวนการและการนำไปใช้กับสถานการณ์ของตนเองได้

หลักเกณฑ์ที่จะช่วยให้การสาธิตการสอนได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการนิเทศได้ควรมีลักษณะดังนี้

๑) จะต้องวางแผนการสาธิตการสอนไว้เป็นอย่างดี ควรมีการวางแผนการสาธิตการสอนไว้เพื่อประโยชน์แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง การสาธิตการสอนไม่ใช่เป็นการเปิดโอกาสให้เขาได้สังเกตการสอนเท่านั้นหากยังต้องสนองต่อความต้องการและปัญหาของเขาด้วย การสาธิตการสอนควรมีการเตรียมการสาธิตไว้ล่วงหน้า เวลาของการสาธิตก็ควรกำหนดไว้ล่วงหน้าด้วย

๒) การสาธิตการสอนควรเป็นไปโดยธรรมชาติ ในระหว่างการสาธิตการสอนข้อเรียกร้องใด ๆ ของเด็กควรได้รับการพิจารณาเป็นอันดับแรก การสาธิตการสอนจะได้ผลมากที่สุดเมื่อดำเนินการในห้องเรียนในระหว่างการสาธิตไม่ควรมีการจัดนิทรรศการใด ๆ ในห้องเรียน การสอนควรเป็นการนัดกันมาก่อนระหว่างผู้สาธิตการสอนกับเด็กกลุ่มที่จะใช้สาธิตการสอน ครูประจำชั้นควรเตรียมเด็กไว้ล่วงหน้าเพื่อไม่ให้เกิดความประหลาดใจ

๓) การสาธิตการสอนควรสัมพันธ์กับเทคนิคการนิเทศการศึกษาอื่น ๆ การสาธิตการสอนและการสังเกตการสอนเป็นของคู่กัน การสาธิตการสอนเป็นการสาธิตให้ผู้ที่จะไปสอนได้สังเกตดูเพื่อจะได้นำวิธีการไปสอนต่อ ควรจะใช้หลักการอื่น ๆ เข้าช่วยในการสาธิตการสอนด้วย

๔) การสาธิตการสอนควรเน้นในรายละเอียดต่าง ๆ ในบทเรียน บทเรียนจะประสบผลสำเร็จหากได้มีการเตรียมเทคนิคเฉพาะสำหรับสาธิตการสอนบทเรียนนั้น ๆ ควรมีการอภิปรายกันหลังจากการสาธิตการสอนแล้ว

๕) ควรคัดเลือกผู้สาธิตการสอนเป็นอย่างดี การเลือกผู้สาธิตการสอนที่ดีมีความจำเป็นพอ ๆ กับการเลือกสถานการณ์ที่เหมาะสมและการวางแผนที่ดี ครูที่จะสาธิตการสอนจะต้องมาด้วยความสมัครใจผู้สาธิตการสอนจะต้องมีคุณสมบัติที่ดีเยี่ยม มีประสบการณ์อย่างดี และมีบุคลิกภาพส่วนตัวที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จ ผู้สาธิตการสอนอาจวางแผนบทเรียนให้สนองต่อความต้องการของเด็กและผู้สังเกต

๖) มีการประเมินผลการสาธิตการสอน ศึกษานิเทศก์จำเป็นต้องประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นการสาธิตแล้ว ควรจัดการประชุมหลังจากการสาธิตการสอนแล้วในเวลาที่เหมาะสม อภิปรายและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการสาธิตการสอน นอกจากนี้อาจจะตรวจสอบดูว่าการสาธิตการสอนได้ช่วยจุดใจผู้เรียนแค่ไหน ผู้สาธิตมีความมั่นใจต่อผลงานมากน้อยเพียงใด

๑.๓ การให้คำปรึกษาแนะนำ/เสนอแนะ (Coaching)

ความหมาย การให้คำปรึกษาแนะนำเป็นการพบปะกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ คือการนิเทศแบบ เสนอแนะ Coaching Technique (Modern Business : Reports : ๑๙๗๗) เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรให้สามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการแนะนำหรือเรียนรู้จากเทคนิคการนิเทศแบบเสนอแนะ Coaching Technique เป็นวิธีการพัฒนาบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการแนะนำหรือเรียนรู้จากผู้ชำนาญ(Coach) ในลักษณะที่ได้รับคำแนะนำหรือเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับการปฏิบัติงาน

วัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานก้าวไปถึงจุดหมายปลายทางได้เช่น ความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ความสามารถที่จะรับผิดชอบในหน้าที่สูงขึ้น (เช่น ในกรณีแต่งตั้งให้เป็นผู้นิเทศ) หรือเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานมากขึ้น

ขั้นตอนการนิเทศแบบโค้ชชิ่ง การนิเทศแบบการให้คำปรึกษาแนะนำ/เสนอแนะ (Coaching) มี ๔ ขั้นตอน เขียนเป็น สัญลักษณ์ คือ CQCD มีรายละเอียด ดังนี้

C - Compliment หมายถึง การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ระหว่างผู้ที่ทำหน้าที่เป็น Coach และผู้ให้คำแนะนำ ซึ่งเป็นสัมพันธ์ภาพที่สร้างความไว้วางใจ ความสบายใจ ยินดีร่วมในแนวทางของ Coaching Techniques นับเป็นบทบาทสำคัญของ Coach ที่จะต้องดำเนินการ ดังนั้นควรดำเนินการ ดังนี้

๑. ศึกษาข้อมูลของผู้ที่ได้รับการแนะนำ เช่น จุดเด่น ผลงานเด่น ความชอบ อหิยาศัย จุดอ่อน จุดที่ต้องปรับปรุง ข้อมูลต่าง ๆ ควรบันทึก ไว้อย่างเป็นระบบมีความเหมาะสม

๒. นำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการสร้างสัมพันธ์ภาพ ได้แก่ การชมเชย หรือการสร้าง บรรยากาศเพื่อการเชื่อมโยงไปสู่ขั้นต่อไป

Q - Question หมายถึง การถามเน้นการถามในเชิงขอความคิดเห็นไม่ให้ผู้ตอบ จนมุมหรือเกิดความไม่สบายใจที่จะตอบคำถาม ซึ่งผู้เป็น Coach อาจจะใช้ความเหมาะสมของผู้รับคำแนะนำและ สภาพปัญหา เช่น

- คุณคิดว่าผมจะช่วยอะไรได้บ้าง
- คุณคิดว่ามีวิธีการอะไรบ้างที่แก้ปัญหานี้
- คุณคิดว่าถ้าใช้วิธีการนี้แล้วจะเกิดอะไรขึ้น
- ทุกอย่างจะต้องมีข้อดีและข้อจำกัด คุณคิดว่าวิธีนี้คืออะไรคือข้อดี อะไรคือข้อจำกัด
- คุณคิดว่าข้อจำกัดนั้น ๆ จะมีทางแก้ไขหรือควรทำอย่างไรหรือ จะหา ทางออกอย่างไร ในสภาวะหรือในสภาพเช่นนี้
- คุณคิดว่าถ้าคุณจะพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น มีอะไรบ้างที่เราควรทำ
- ที่คุณคิดว่า “ไม่ดี/ยังไม่ดี คืออะไรบ้าง” “คุณคิดว่ามีอะไรบ้างที่คุณต้องการเสริมเพิ่มเติม”

C - Correct หมายถึง การเสนอแนะแนวทางแก้ไข ในขั้นตอนนี้ผู้เป็น Coach ควรให้ความสำคัญในขั้นตอนที่สืบเนื่องจากขั้น Question นำคำตอบของผู้รับคำแนะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอในส่วนที่ยังบกพร่อง และสังเคราะห์เป็นแนวทางการปฏิบัติหรือการพัฒนางานในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และในขั้นตอนนี้ควรกำหนดบทบาทในการปฏิบัติแต่ละเรื่องชัดเจน

D - Demonstrate หมายถึง การนำข้อเสนอหรือแนวทางที่ตกลงกันไว้ในขั้นตอนของ

C - Correct หรือแผนการใช้นวัตกรรม ซึ่งผู้รับคำแนะนำเป็นผู้ปฏิบัติผู้เป็น Coach เป็นผู้แนะนำอย่างใกล้ชิด บางครั้ง Coach อาจต้องสาธิต

การนิเทศแบบ Coaching Techniques ประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้

- ๑) ผู้เป็นCoach ต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ และเป็นผู้ที่ผู้รับคำแนะนำยอมรับ

๒) มีความเหมาะสมกับการสอนแนะเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย ใช้ได้กับบุคคลทุกกลุ่ม ทั้ง การพัฒนาศึกษานิเทศก์ พัฒนาผู้บริหารและพัฒนาครู

๑.๔ เทคนิคการให้คำปรึกษา

การให้คำปรึกษา เป็นการนิเทศตัวต่อตัวระหว่างศึกษานิเทศก์กับครูผู้สอน มี ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑) การให้คำปรึกษาทางตรง (directive counseling) มีลำดับขั้นตอนการนิเทศ ดังนี้

- (๑) ขอให้ครูให้ข้อมูลให้กระจ่างที่จำเป็นต้องแก้
- (๒) ผู้นิเทศสรุปปัญหา - สาเหตุ ครูเห็นด้วยหรือไม่
- (๓) ผู้นิเทศเสนอวิธีแก้ - ทางเลือกให้พิจารณา
- (๔) ให้ครูแสดงความคิดเห็น พิจารณาทางเลือก
- (๕) กำหนดขั้นตอนการแก้ปัญหาที่ชัดเจน
- (๖) ให้ครูตกลงแนวปฏิบัติ กำหนดระยะเวลาดำเนินการ
- (๗) ติดตามประเมินผล

๒) การให้คำปรึกษาทางอ้อม (non-directive counseling)

- (๑) ฟังปัญหาครูอย่างตั้งใจ
- (๒) ผู้นิเทศพูดทบทวนปัญหาเป็นระยะเมื่อครูพูดจบ
- (๓) ผู้นิเทศซักถามครูรู้ปัญหาให้ลึก
- (๔) ให้ครูกิดหาทางแก้ปัญหา กระตุ้นทางเลือกหลายทาง
- (๕) ครูพิจารณาทางเลือกที่ดีที่สุด
- (๖) ให้ครูวางแผนดำเนินการแก้ปัญหา กำหนดระยะเวลาดำเนินการ และทรัพยากร
- (๗) ผู้นิเทศทบทวนแผนงานที่ครูวางไว้ สร้างข้อตกลงในการปฏิบัติ

๓) การให้คำปรึกษาแบบผสมผสาน

เป็นการให้คำปรึกษาลักษณะปัญหาและลักษณะบุคคลผสมผสานตามสถานการณ์ ผู้นิเทศ รู้จักรับฟัง ช่วยให้ครูสามารถหาแนวทางแก้ปัญหาได้เอง ครูมีความภูมิใจ มั่นใจตนเอง แต่ครูต้องการคำแนะนำ ความรู้ ประสบการณ์จากผู้นิเทศ ผู้นิเทศจึงใช้แบบผสมผสาน

๒. การนิเทศรายกลุ่ม

ในการนิเทศการศึกษานั้น บางครั้งจำเป็นต้องให้ความรู้แก่ครูคราวละหลายๆ เนื่องจากมีข้อจำกัด ด้าน เวลา งบประมาณ จำนวนผู้นิเทศที่ไม่เพียงพอ หรือความเร่งด่วนของการดำเนินงาน ดังนั้น ศึกษานิเทศก์จึง จำเป็นต้องใช้การนิเทศรายกลุ่ม กิจกรรมการนิเทศรายกลุ่มที่ใช้อยู่เสมอ ได้แก่

๒.๑ การประชุม การอบรม และการอบรมเชิงปฏิบัติการ

เป็นนิเทศรายกลุ่มที่ศึกษานิเทศก์ใช้กันมากที่สุด มีข้อควรคำนึง ดังนี้

๑) การอบรม ข้อควรคำนึง คือ

เตรียมการให้พร้อมตั้งแต่กำหนดการ บุคคลที่เกี่ยวข้อง สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม ระหว่างอบรม สร้างความประทับใจ รักษาเวลา ให้ข้อมูลที่รวดเร็วเที่ยงตรง ประเมินผลการ อบรม

๒) การประชุมเชิงปฏิบัติการ มีสิ่งที่ต้องคำนึง คือ

- (๑) เตรียมการให้พร้อมทุกด้าน
- (๒) ชักจูงผู้ร่วมให้สนใจประชุมอย่างต่อเนื่อง
- (๓) กระตุ้นส่งเสริมผู้เข้าร่วมแสดงศักยภาพ
- (๔) ตาราง/กำหนดการยืดหยุ่นตามสภาพกิจกรรม
- (๕) สร้างบรรยากาศเป็นกันเอง

๒.๒ การประชุมปรึกษากับคณะครู

๒.๓ การสนทนาทางวิชาการ

การนำกรณีศึกษาเพื่อการพัฒนาไปใช้

กรณีศึกษาการศึกษา เป็นกิจกรรมสำคัญที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและได้ปริมาณที่น่าพอใจ ดังนั้น การเลือกใช้รูปแบบกรณีศึกษา กระบวนการกรณีศึกษาแต่ละครั้งจึงมีความสำคัญมาก ศึกษากรณีศึกษาทุกคนต้องยึดหลักการกรณีศึกษาอันจะนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

๑. เลือกรูปแบบในระดับเข้าสู่กรณีศึกษาที่ดีที่สุด
๒. นำวิธีการที่เลือกไปใช้
๓. สนับสนุนการพัฒนาของครูในขณะที่เพิ่มทางเลือกและหน้าที่ในการตัดสินใจให้แก่ครูที่ละน้อย

แบบบันทึกการนิเทศ

ภาคเรียนที่.....ปีการศึกษา.....

โรงเรียนที่รับการนิเทศ.....

วันที่นิเทศ.....

๑. การนิเทศในประเด็น

นโยบาย	สภาพที่ปรากฏ	กิจกรรมการนิเทศ	ผลการนิเทศ
เรื่อง			
สื่อ/ เครื่องมือนิเทศ			
เรื่อง			
สื่อ/ เครื่องมือนิเทศ			
เรื่อง			
สื่อ/ เครื่องมือนิเทศ			
เรื่อง			
สื่อ/ เครื่องมือนิเทศ			

๒. การนิเทศตามนโยบาย สพฐ.และตามความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา

นโยบาย.....
.....
.....

นโยบาย.....
.....
.....

นโยบาย.....
.....
.....

ปัญหา/ อุปสรรคการนิเทศ.....